

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

12. studenoga 2014.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Nadležnost u području roditeljske odgovornosti – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 12. stavak 3. – Dijete nevjenčanih roditelja – Prorogacija nadležnosti – Nepostojanje drugog povezanog postupka koji je u tijeku – Prihvatanje nadležnosti – Oспорavanje nadležnosti od strane stranke koja je pokrenula postupak pred istim sudom“

U predmetu C-656/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Nejvyšší soud (Češka Republika), odlukom od 12. studenoga 2013., koju je Sud zaprimio 12. prosinca 2013., u postupku

L.

protiv

M.,

uz sudjelovanje:

R.,

K.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas (izvjestitelj) i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za M., E. Zajíčková, *advokátka*,

— za R. i K., Z. Kapitán, *advokát*,

* Jezik postupka: češki

— za češku vladu, M. Smolek i J. Vlácil, u svojstvu agenata,
— za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
— za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët i J. Hradil, u svojstvu agenata,
odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 12. stavka 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru spora između L., majke djece R. i K., s jedne strane, te M., oca te djece, s druge strane, o roditeljskoj skrbi za spomenutu djecu koja se nalaze s majkom u Austriji, dok njihov otac živi u Češkoj Republici.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 2201/2003

- 3 U uvodnim izjavama 5. i 12. Uredbe br. 2201/2003 navedeno je:
„(5) S ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ova se Uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom.
[...]
(12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.“
- 4 Člankom 1. Uredbe br. 2201/2003 definirano je područje primjene te uredbe. Tim je člankom, među ostalim, određeno:
„1. Ova se Uredba primjenjuje [...] u građanskim stvarima koje se odnose na:
[...]
(b) dodjelu, izvršavanje, prijenos, ograničenje ili oduzimanje roditeljske odgovornosti.

2. Stvari iz stavka 1. točke (b) mogu se odnositi na:

(a) pravo na roditeljsku skrb i pravo na kontakt s djetetom;

[...]

3. Ova se Uredba ne primjenjuje na:

[...]

(e) obveze uzdržavanja;

[...]“

- 5 Člankom 2. točkom (7) te uredbe, u svrhu te uredbe, izraz „roditeljska odgovornost“ označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom“.
- 6 Poglavlje II. Uredbe br. 2201/2003, naslovljeno „Nadležnost“, sastoji se od tri odjeljka. U odjeljku I. tog poglavlja, pod naslovom „Razvod, zakonska rastava i poništaj braka“, nalaze se članci 3. do 7. te uredbe. Njezinim člankom 3. utvrđena su mjerila za određivanje, prije svega, sudova država članica nadležnih za predmete koji se odnose na razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka. Člankom 7. te uredbe uređeno je pitanje supsidijarne nadležnosti u predmetima razvoda, zakonske rastave i poništaja braka.
- 7 U odjeljku II. istog poglavlja Uredbe br. 2201/2003, koji se odnosi na nadležnost u području roditeljske odgovornosti, nalaze se članci 8. do 15. Člankom 8., naslovljenim „Opća nadležnost“, predviđeno je:
- „1. Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.
2. Stavak 1. podložan je primjeni odredaba članka 9., 10. i 12.“
- 8 Članak 12. te uredbe, naslovljen „Prorogacija nadležnosti“, u stavku 1. predviđa da „[s]udovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni su i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom“ ako su ispunjeni zahtjevi koje nabraja.
- 9 Člankom 12. stavkom 2. Uredbe br. 2201/2003 precizirano je:
- „Nadležnost dodijeljena u stavku 1. prestaje kada:
- (a) sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna;
- (b) u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na dan iz točke (a) još u tijeku, sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna;
- (c) postupak iz točaka (a) i (b) bude završen zbog nekog drugog razloga.“

10 Članak 12. stavak 3. te uredbe glasi:

„Sudovi države članice nadležni su za roditeljsku odgovornost u postupcima, osim onih iz stavka 1., ako:

- (a) postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice;
- (b) su nadležnost sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a to je i u interesu djeteta.“

11 Člankom 15. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenim „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje“, precizirani su uvjeti pod kojima iznimno stvarno nadležni sudovi države članice mogu prenijeti nadležnost za rješavanje predmeta ili nekog njegovog dijela na sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, ako smatraju da bi taj sud mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta.

12 Članak 16. te uredbe, naslovljen „Pokretanje postupka pred sudom“, određuje:

„1. Smatra se da je pred sudom pokrenut postupak:

- (a) u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu, pod uvjetom da osoba koja pokreće postupak nije nakon toga propustila poduzeti radnje koje je morala poduzeti u vezi s dostavom pismena protustranci;

ili

- (b) ako pismeno treba dostaviti prije njegova podnošenja sudu, u trenutku kad ga zaprimi tijelo nadležno za dostavu, pod uvjetom da tužitelj nije kasnije propustio poduzeti radnje koje je morao poduzeti u vezi s podnošenjem pismena sudu.“

Uredba (EZ) br. 4/2009

13 Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL 2009., L 7, str. 1. i ispravak SL 2011., L 131, str. 26.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 5., str. 138.) primjenjuje se, u skladu sa svojim člankom 1. stavkom 1., „na obveze uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbine“.

14 Člankom 3. te uredbe, naslovljenim „Opće odredbe“, predviđeno je:

„U stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost ima:

[...], ili

- (d) sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti, [ako je zahtjev koji se odnosi na uzdržavanje sporedan u odnosu na te postupke] osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana.

Češko pravo

- 15 Člankom 39. stavkom 1. Zakona br. 97/1963 o međunarodnom privatnom pravu i postupovnom pravu predviđeno je:

„U području roditeljske skrbi i uzdržavanja za maloljetnu djecu i u drugim područjima koja se na njih odnose, ako su potonji češki državljani, nadležni su češki sudovi, čak i ako spomenuti žive u inozemstvu. [...]“ [neslužbeni prijevod]

- 16 Člankom 104. stavkom 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku propisano je:

„Kad nije ispunjena nužna postupovna pretpostavka, sud će odbaciti tužbu. Ako predmet ne ulazi u nadležnost suda ili prethodno treba provesti drugi postupak, sudac, nakon pravomoćnosti rješenja o odbacivanju tužbe, predmet prosljeđuje nadležnom tijelu; pravni učinci podnošenja tužbe (zahtjeva kojim se pokreće postupak) zadržavaju se“. [neslužbeni prijevod]

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 17 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da L. i M., koji su bili nevjenčani par, imaju dvoje zajedničke djece, R. i K. To dvoje djece rođeno je u Češkoj Republici i ima državljanstvo te države članice. Do veljače 2010. godine roditelji i djeca živjeli su u Češkoj Republici. Od veljače L. radi u Austriji, a djeca su živjela naizmjenično s majkom pa s ocem, koji živi i radi u Češkom Krumlovu (Češka Republika).
- 18 Dana 20. svibnja 2012. L. je prijavila boravište djece u Austriji, a u rujnu iste godine obavijestila je M. da se djeca neće vratiti u Češku Republiku. Djeca su se u to vrijeme školovala u Austriji. O pitanju je li preseljenje djece u Austriju izvršeno uz pristanak M. raspravljalo se u okviru postupka o roditeljskoj skrbi za djecu.
- 19 M. je, kako bi ostvario pravo na roditeljsku skrb i uzdržavanje, 26. listopada 2012. pred Okresní soud (općinski sud) u Češkom Krumlovu podnio zahtjev za „uređenje odnosa između roditelja i djece“.
- 20 Dana 28. listopada 2012., M., kršeći dogovor postignut s L., nije L. vratio djecu koja su bila kod njega u posjetu.
- 21 Dana 29. listopada 2012. L. je Okresnom sudu u Češkom Krumlovu također podnijela zahtjev za ostvarenje prava na roditeljsku skrb i uzdržavanje. Naknadno je podnijela sličan zahtjev i pred austrijskim tijelima.
- 22 Dana 1. studenoga 2012. na temelju privremene mjere koju je donio Okresní soud u Češkom Krumlovu djeca su vraćena majci u Austriju, gdje su nastavila školovanje. Krajský soud (županijski sud) u Češkim Budějovicama (Češka Republika) donio je 12. prosinca 2012. godine odluku kojom potvrđuje tu privremenu mjeru.
- 23 Odlukom od 1. veljače 2013. Okresní soud u Češkom Krumlovu utvrdio je svoju nenadležnost i odbacio tužbu, sukladno članku 104. stavku 1. Zakonika o građanskom parničnom postupku, s obrazloženjem da su, s obzirom na to da su djeca u trenutku pokretanja postupka imala boravište u Austriji, na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 nadležni austrijski sudovi.
- 24 Dana 19. ožujka 2013. središnje austrijsko tijelo primilo je zahtjev M. za predaju djece, na temelju Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980. (Zbirka međunarodnih ugovora Ujedinjenih naroda, sv. 1343, br. 22514).

- 25 Odlukom od 11. travnja 2013. Krajský soud u Českim Budějovicama preinačio je odluku koju je 1. veljače 2013. donio Okresní soud u Českom Krumlovu, na način da se tužba ne odbacuje. Taj je sud smatrao da je međunarodna nadležnost čeških sudova uspostavljena na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 s obzirom na to da su djeca usko povezana s Češkom Republikom, da su oba roditelja prihvatila međunarodnu nadležnost tih sudova, jednako kao i skrbnik djece imenovan kasnije tijekom postupka te da je nadležnost Okresnog suda u Českom Krumlovu u interesu djece.
- 26 Kad je riječ o samom pitanju prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, Krajský soud u Českim Budějovicama istaknuo je da je zahtjev M. od 26. listopada 2012. podnesen pred češkim sudom, da je 29. listopada 2012. i L. podnijela zahtjev istom sudu te da je tek naknadno podnijela zahtjev austrijskom sudu i isticala da je M. svoj zahtjev trebao podnijeti austrijskom sudu.
- 27 L. je podnijela reviziju protiv te odluke pred sudom koji je uputio zahtjev te je tražila da on odgodi odluke Krajskog suda u Českim Budějovicama. Taj je zahtjev prihvaćen odlukom od 31. srpnja 2013.
- 28 U prilog svojoj reviziji L., među ostalim, ističe da uvjet prihvaćanja međunarodne nadležnosti čeških sudova, predviđen člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, u ovom slučaju nije ispunjen. Svoj je zahtjev podnijela Okresnom sudu u Českom Krumlovu po preporuci češkog ureda za pravnu i socijalnu zaštitu djece jer nije znala gdje se nalaze njezina djeca. Pokrenula je postupak i pred nadležnim austrijskim tijelima, a 31. listopada 2012., čim je saznala cjelokupno činjenično stanje, jasno je izrazila svoje neslaganje s međunarodnom nadležnošću čeških sudova.
- 29 Sud koji je uputio zahtjev ističe da bi se, s jedne strane, prema jednom tumačenju koje je vrlo restriktivno, ali koje bi jamčilo ostvarenje punog učinka članka 15. Uredbe br. 2201/2003, moglo smatrati da članak 12. stavci 1. i 3. te uredbe dopuštaju prorogaciju nadležnosti samo u korist suda pred kojim je već u tijeku postupak razvoda ili poništaja braka kad je njegova nadležnost utemeljena na članku 7. spomenute uredbe. S druge strane, moguće je smatrati da se taj članak 12. stavak 3. može primijeniti i kad ne postoji nikakav drugi postupak povezan s postupkom o roditeljskoj skrbi.
- 30 Taj se sud pita može li se smatrati da je, u okolnostima poput onih u ovom slučaju, L. „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatila“ nadležnost čeških sudova. Navodi da je Krajský soud u Českim Budějovicama svoj zaključak o prihvaćanju nadležnosti čeških sudova od strane L. utemeljio na tome što je ona 29. listopada 2012. podnijela zahtjev Okresnom sudu u Českom Krumlovu. Sud koji je uputio zahtjev međutim navodi da ne uočava nedvosmislenu narav takve manifestacije volje. Osobito primjećuje da se čini životno uvjerljivim da je L. Okresnom sudu u Českom Krumlovu zahtjev podnijela samo kako bi dobila informacije o stanju djece. Sud koji je uputio zahtjev stoga smatra da u ovom slučaju ne postoji takvo prihvaćanje. U tom pogledu, ističe i da je u svojem prvom podnesku u postupku koji je pokrenuo M., L. osporila nadležnost suda pred kojim je postupak pokrenut.
- 31 Utvrdivši da se Sud još nije izjasnio o tumačenju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, Nejvyšší soud (Vrhovni sud) odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se njime uspostavlja nadležnost u postupcima o roditeljskoj odgovornosti čak i kad nije u tijeku nikakav povezani postupak (to jest, „postupci osim onih iz stavka 1.“)?

2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje:

Treba li članak 12. stavak 3. [Uredbe br. 2201/2003] tumačiti na način da se pod izričitim prihvaćanjem ili prihvaćanjem danim na neki drugi nedvosmisleni način podrazumijeva i situacija u kojoj stranka koja nije pokrenula postupak podnese zaseban zahtjev za pokretanje postupka u istom predmetu, ali potom prilikom podnošenja prvog podneska uloži prigovor nenadležnosti suda u postupku koji je prethodno pokrenula druga stranka?“

Postupak pred Sudom

- 32 Na traženje suda koji je uputio zahtjev, nadležno je vijeće ispitalo potrebu odlučivanja o predmetu po hitnom postupku predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda. Navedeno je vijeće, saslušavši nezavisnog odvjetnika, odlučilo ne udovoljiti tom zahtjevu.
- 33 Predsjednik suda odlučio je 8. siječnja 2014., na temelju članka 53. stavka 3. Poslovnika, ovom predmetu dati prednost pri odlučivanju.

O prethodnim pitanjima

- 34 Uvodno, valja podsjetiti da, u skladu s člankom 2. točkom 7. Uredbe br. 2201/2003, izraz „roditeljska odgovornost” označava prava i obveze koji se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koji su sudskom odlukom dodijeljeni fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Taj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom. Budući da su se L. i M. sporili, među ostalim, oko roditeljske skrbi za svoju djecu, glavni postupak ulazi u područje primjene spomenute uredbe, u skladu s člankom 1. stavcima 1. i 2. točkom (a).
- 35 Na navedeno ne utječe činjenica da se glavni postupak o kojem je riječ odnosi i na zahtjev za uzdržavanje. Točno je da su na temelju članka 1. stavka 3. točke (e) Uredbe br. 2201/2003 obveze uzdržavanja isključene iz područja primjene te uredbe. Međutim, člankom 3. točkom (d) Uredbe br. 4/2009 predviđeno je da u stvarima koje se odnose na obveze uzdržavanja u državama članicama sudsku nadležnost može imati sud koji je u skladu sa svojim pravom nadležan za postupke o roditeljskoj odgovornosti [ako je zahtjev za uzdržavanje povezan s tim postupkom], osim ako nadležnost nije utemeljena isključivo na državljanstvu jedne od strana. Na temelju te odredbe, sud koji je nadležan na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 bit će u načelu nadležan i za odlučivanje o zahtjevu za uzdržavanje koji je povezan s postupkom o roditeljskoj odgovornosti pokrenutim pred tim sudom.

Prvo pitanje

- 36 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.
- 37 M., zastupnik R. i K. kao i češka i poljska vlada ističu da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno. S druge strane, Europska komisija tvrdi da na to pitanje treba odgovoriti niječno, pojašnjavajući da postupak koji je u tijeku, s kojim je postupak o roditeljskoj odgovornosti povezan, mora biti različit od onih navedenih u članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003.
- 38 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo formulaciju te odredbe već i njezin kontekst te cilj propisa kojih je ta odredba dio (presude Merck, 292/82, EU:C:1983:335, t. 12. kao i Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, t. 33. i navedena sudska praksa).
- 39 U tom pogledu, valja upozoriti da je člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno da su sudovi države članice nadležni za roditeljsku odgovornost „u postupcima, osim onih iz stavka 1.” istog članka, ako, s jedne strane, postoji bitna veza djeteta i te države članice, posebno zbog činjenice da jedan od nositelja roditeljske odgovornosti ima uobičajeno boravište u toj državi članici ili da je dijete državljanin te države članice i ako su, s druge strane, nadležnost tih sudova izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom, a

to je i u interesu djeteta. Stavkom 1. istog članka precizirano je da su sudovi države članice, nadležni prema odredbama članka 3. za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, nadležni i za sve predmete koji se odnose na roditeljsku odgovornost povezanu s takvim zahtjevom ako je udovoljeno zahtjevima navedenima u tom stavku.

- 40 Formulacija članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003. sama po sebi ne omogućava da se utvrdi je li uvjet za primjenu prorogacije nadležnosti predviđene tom odredbom to da je pred sudom čija se nadležnost želi prorogirati već u tijeku drugi postupak.
- 41 Međutim, valja podsjetiti na kontekst članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003, odnosno na to da ta odredba, zajedno s onom iz stavka 1. istog članka, predstavlja jednu od dvije mogućnosti koje Uredba br. 2201/2003 pruža kad je riječ o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti.
- 42 Kad je riječ o članku 12. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003, iz formulacije te odredbe jasno proizlazi da se njome predviđena mogućnost prorogacije nadležnosti može ugovoriti samo u korist sudova države članice, nadležnih prema odredbama članka 3. iste uredbe za rješavanje zahtjeva za razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka. Stavak 2. članka 12. pak pojašnjava u kojem trenutku nadležnost uspostavljena u skladu sa spomenutim stavkom 1. prestaje, odnosno kad sudska odluka kojom se dopušta ili odbija razvod, zakonska rastava ili poništaj braka postane pravomoćna; ili u onim predmetima u kojima je postupak koji se odnosi na roditeljsku odgovornost na prethodno spomenuti dan još u tijeku, kad sudska odluka u tome postupku postane pravomoćna ili kad, u dva prethodno spomenuta slučaja, postupak bude završen zbog nekog drugog razloga.
- 43 Nijedna odredba ekvivalentna tom stavku 2. nije predviđena za mogućnost prorogacije nadležnosti koju pruža članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003.
- 44 Također, Sud je već presudio da sporazum o prorogaciji nadležnosti u području roditeljske odgovornosti u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, kojim je ugovorena nadležnost suda države članice pred kojim su nositelji roditeljske odgovornosti sporazumno pokrenuli postupak, prestaje u trenutku pravomoćnosti odluke donesene u tom postupku (presuda E, C-436/13, EU:C:2014:2246, t. 50.). To podrazumijeva da nadležnost izabranog suda može biti ugovorena čak i samo za taj postupak o roditeljskoj odgovornosti.
- 45 Iz navedenoga proizlazi da se prorogacija nadležnosti predviđena člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 u području roditeljske odgovornosti može primijeniti i u slučaju da se taj postupak ne nadovezuje na drugi ranije pokrenuti postupak pred sudom čija se nadležnost želi ugovoriti.
- 46 U vezi s time, valja upozoriti da se jedino takvim tumačenjem neće ugroziti koristan učinak te odredbe. Naime, ograničavanjem njezinog područja primjene na situacije u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na drugi postupak koji je već u tijeku znatno bi se smanjila mogućnosti korištenja te prorogacije, s obzirom na to da do potrebe pokretanja postupaka o roditeljskoj odgovornosti može doći neovisno o bilo kakvom drugom postupku.
- 47 Takvo je tumačenje ujedno jedino kojim se može jamčiti poštovanje ciljeva Uredbe br. 2201/2003.
- 48 Nesporno je da se, s jedne strane, sukladno njezinoj uvodnoj izjavi 12., pravila o nadležnosti koja utvrđuje Uredba br. 2201/2003 temelje, u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. Iz navedenoga proizlazi da ta uredba slijedi načelo prema kojem je interes djeteta na prvom mjestu (vidjeti u tom smislu presudu Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, t. 51.). Međutim, kao što je to već utvrđeno u točki 46. ove presude, ograničavanjem mogućnosti korištenja prorogacije nadležnosti predviđene člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003 na slučajeve u kojima se postupak o roditeljskoj odgovornosti nadovezuje na neki drugi postupak isključila bi se mogućnost korištenja spomenute prorogacije u brojnim situacijama, iako bi ta prorogacija možda bila u interesu djeteta o kojem je riječ.

- 49 U vezi s tim, važno je istaknuti da, kao što to proizlazi iz članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, koji u svakom slučaju primjenjivost prorogacije nadležnosti uvjetuje ne samo izričitim ili drugim nedvosmislenim prihvaćanjem spomenute prorogacije od strane svih stranaka postupka u trenutku pokretanja postupka pred sudom nego i time da je nadležnost sudova izabrane države članice u interesu djeteta, korištenje te prorogacije ni u kojem slučaju ne može biti protivno tom interesu.
- 50 S druge strane, uvodnom izjavom 5. Uredbe br. 2201/2003 predviđeno je da se, s ciljem osiguravanja jednakosti svakog djeteta, ta uredba odnosi na sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, uključujući mjere za zaštitu djeteta, neovisno o bilo kakvoj vezi s bračnim predmetom. Isključenjem svake mogućnosti prorogacije nadležnosti u području roditeljske odgovornosti samo zbog toga što se taj postupak ne može nadovezati na drugi postupak koji je već u tijeku ugrozilo bi se potpuno ostvarenje tog cilja. Takav bi bio slučaj osobito ako bi se, kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev, pojam „postupci osim onih iz stavka 1.“, u smislu članka 12. stavka 3. te uredbe, tumačio na način da obuhvaća zahtjeve za razvod, zakonsku rastavu i poništaj braka za koje nadležnost države članice nije uspostavljena na temelju članka 3. iste uredbe, već na temelju drugog pravila o nadležnosti predviđenog tom uredbom. Naime, takvim bi se tumačenjem isključila mogućnost prorogacije nadležnosti na temelju spomenutog stavka 3. za pitanja roditeljske odgovornosti kad je riječ o djeci čiji se roditelji nikada nisu vjenčali ili su već razvedeni, zakonski rastavljeni ili im je brak poništen, što bi bilo protivno spomenutom cilju jednakosti sve djece.
- 51 S druge strane, tumačenjem iz točke 45. ove presude ne može se ugroziti koristan učinak članka 15. Uredbe br. 2201/2003, kao što to smatra sud koji je uputio zahtjev, s obzirom na to da je u tom članku precizirano da se on primjenjuje samo „iznimno“. On dakle ne može ispraviti nedostatke kad je riječ o ostvarenju ciljeva Uredbe br. 2201/2003 koji bi proizašli iz tumačenja članka 12. stavka 3. te uredbe, koje isključuje primjenjivost te odredbe kad ne postoji drugi ranije pokrenuti postupak na koji se postupak o roditeljskoj odgovornosti može nadovezati.
- 52 Imajući u vidu sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.

Drugo pitanje

- 53 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da su, u smislu te odredbe, nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.
- 54 M. i zastupnik R. i K. drže da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno, dok su češka vlada i Europska komisija drukčijeg mišljenja.
- 55 Sukladno formulaciji članka 12. stavka 3. točke (b) Uredbe br. 2201/2003, nadležnost izabranog suda moraju „izričito ili na neki drugi nedvosmisleni način prihvatiti sve stranke u postupku u trenutku pokretanja postupka pred sudom.“ Člankom 16. te uredbe precizirano je da se smatra da je pred sudom pokrenut postupak, u pravilu, u trenutku u kojemu je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano sudu.

- 56 Jasna formulacija te odredbe, čitana zajedno sa spomenutim člankom 16., stoga zahtijeva da se između svih stranaka u postupku utvrdi postojanje izričitog ili barem nedvosmislenog sporazuma o navedenoj prorogaciji nadležnosti, najkasnije na dan kad je pismeno kojim se pokreće postupak, ili jednakovrijedno pismeno, predano izabranom sudu.
- 57 To očitito ne može biti slučaj kad je postupak pred sudom o kojem je riječ pokrenut na inicijativu samo jedne stranke, a druga stranka pred istim sudom naknadno pokrene drugi postupak i već u svojem prvom podnesku u okviru prvospomenutog postupka osporava nadležnost dotičnog suda.
- 58 Valja dodati da se, kad je pred sudom pokrenut postupak u skladu s člankom 12. stavkom 3. Uredbe br. 2201/2003, interes djeteta može osigurati samo tako da se u svakom pojedinačnom slučaju provjeri je li tražena prorogacija nadležnosti u skladu s tim interesom i tako da prorogacija nadležnosti na temelju članka 12. stavka 3. Uredbe br. 2201/2003 vrijedi samo za određeni postupak pokrenut pred sudom čija je nadležnost prorogirana (vidjeti u tom smislu presudu E, EU:C:2014:2246, t. 47. i 49.).
- 59 Iz navedenoga proizlazi da na drugo pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 3. točku (b) valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.

Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 12. stavak 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, valja tumačiti na način da on omogućava da se za postupak o roditeljskoj odgovornosti uspostavi nadležnost suda države članice koji nije sud uobičajenog boravišta djeteta iako pred izabranim sudom nije u tijeku nijedan drugi postupak.**
- 2. Članak 12. stavak 3. točku (b) Uredbe br. 2201/2003 valja tumačiti na način da se ne može smatrati, u smislu te odredbe, da su nadležnost suda pred kojim je jedna stranka pokrenula postupak o roditeljskoj odgovornosti „izričito ili na drugi nedvosmisleni način prihvatile sve stranke u postupku“ kad osoba koja je u tom prvom postupku tužena naknadno pred istim sudom pokrene drugi postupak, a u okviru prvog postupka u prvom podnesku uloži prigovor nenadležnosti tog suda.**

Potpisi